

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, fakss: 67244074, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

2016. gada . maijā Nr.
Uz 21.03.2016. Nr.1-04/92-pav

**Latvijas Republikas Satversmes tiesas
tiesnesim Uldim Ķīnim**
Jura Alunāna ielā 1
Rīgā, LV-1010

Par viedokli lietā Nr. 2016-03-01

Tiesībsarga birojā ir saņemts Latvijas Republikas Satversmes tiesas (turpmāk – Satversmes tiesa) tiesneša Ulda Ķīņa 2016. gada 21. marta lēmums, ar kuru Latvijas Republikas tiesībsargs (turpmāk – tiesībsargs) atzīts par pieaicināto personu lietā Nr. 2016-03-01 „Par likuma „Par valsts pensijām” pārejas noteikumu 42.¹ punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1., 91., 105. un 109. pantam (turpmāk – lieta Nr. 2016-03-01). Lieta Nr. 2016-03-01 ierosināta uz XX XX, (turpmāk – pieteikuma iesniedzēji) pieteikuma Nr. 199/2015 (turpmāk – pieteikums) pamata. Ar minēto lēmumu tiesībsargs uzaicināts rakstveidā izteikt viedokli par jautājumiem, kuriem pēc tā ieskata varētu būt nozīme lietā Nr. 2016-03-01.

Apstrīdētā norma – likuma “Par valsts pensijām” pārejas noteikumu 42.¹ punkts – nosaka: *“Ja personai ir piešķirta citas valsts pensija par apdrošināšanas periodiem, kas ņemti vērā, piešķirot vai pārrēķinot Latvijas pensiju, Latvijas pensija pārrēķināma vai tās izmaksāšana pārtraucama, šos periodus izslēdzot, ja regulā Nr. 883/2004 vai Saeimas apstiprinātajos starptautiskajos līgumos nav noteikts citādi.”*

Pieteikuma iesniedzēji uzskata, ka ar apstrīdēto normu ir ierobežotas viņu tiesības uz sociālo nodrošinājumu un tiesības uz īpašumu, jo viņiem piešķirtās vecuma pensijas izmaksa tiek pārtraukta vai samazināta tās apmērā. Esot pārkāpts arī Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1. pants, jo pieteikuma iesniedzējiem bija izveidojusies tiesiskā paļāvība, ka saskaņā ar likuma “Par valsts pensijām” piešķirto pensiju viņi varēs saņemt līdz mūža beigām, kā arī Satversmes 91. pants un tajā nostiprinātais vienlīdzības princips, jo viņi esot nostādīti nevienlīdzīgā situācijā attiecībā pret citām personām, kurām ir papildu ienākumi.

Izvērtējot lēmumam pievienoto pieteikumu un Latvijas Republikas Saeimas (turpmāk – Saeima) 2016. gada 15. marta atbildes rakstu Nr. 612.1-10-12/16 (turpmāk – atbildes raksts), tiesībsargs sniedz šādu viedokli.

Lietas faktisko apstākļu izklāsts

1994. gada 30. aprīlī Saeima apstiprināja ar Krievijas Federāciju noslēgto starptautisko līgumu “Krievijas Federācijas Valdības un Latvijas Republikas Valdības vienošanās par Latvijas Republikas teritorijā dzīvojošo Krievijas Federācijas militāro pensionāru un viņu ģimenes locekļu sociālo aizsardzību” (turpmāk – Vienošanās). Vienošanās attiecas uz Krievijas Federācijas militārajiem pensionāriem (bijušajām militārpersonām), viņu ģimenes locekļiem un personām, kuras Krievijas Federācijā pensiju nodrošināšanas jomā pielīdzinātas militārpersonām. Par visiem ar Krievijas Federācijas militāro pensionāru pensijām saistītajiem jautājumiem, tai skaitā par pensijas piešķiršanu un apmēru, ir atbildīgas Krievijas Federācijas

iestādes. Augstākā tiesa lietā Nr. SKA-99/2015 ir atzinusi, ka pieteikuma iesniedzēji ir uzskatāmi par Krievijas militārajiem pensionāriem, un uz viņiem attiecas Vienošanās.¹

Vienošanās 9. punkts paredz, ka bijušajām militārpersonām, kuras ieguvušas tiesības uz pensijas nodrošinājumu saskaņā ar Latvijas Republikas likumdošanas aktiem, pēc viņu vēlēšanās Latvijas Republikas attiecīgie kompetentie orgāni var piešķirt un izmaksāt pensijas par Latvijas Republikas līdzekļiem, bet Krievijas Federācijas agrāk noteikto pensiju izmaksa tiek apturēta uz laiku, kamēr pensiju izmaksā Latvijas Republikas orgāni.

Saskaņā ar Vienošanās 9. punktā noteikto, pieteikuma iesniedzējiem Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra piešķir Latvijas Republikas vecuma pensiju, kā arī izsniedza izziņu par Latvijas Republikas pensijas piešķiršanu, iesniegšanai Krievijas Federācijas vēstniecības Konsulārās nodaļas Sociālās nodrošināšanas nodaļā².

2011. gada 17. oktobrī Valsts kontrole, kopā ar Krievijas Federācijas Revīzijas palātu veicot pārbaudi par Vienošanās piemērošanu, konstatēja³, ka tikai daļēji tiek pildītas Vienošanās paredzētās saistības (nav nodrošināta informācijas apmaiņa ar Krievijas Federāciju par visiem Latvijas Republikā dzīvojošiem Krievijas Federācijas militārajiem pensionāriem, kuriem ir piešķirta Latvijas Republikas pensija). Līdz ar to daudzos gadījumos abu valstu pensijas tika piešķirtas par vieniem un tiem pašiem apdrošināšanas periodiem (piemēram, mācību periodi).

Lai novērstu situācijas, kad Latvijas Republikas pensija tiek piešķirta par apdrošināšanas periodu, par kuru pensiju jau ir piešķīrusi cita valsts, likumdevējs 2012. gada 14. jūnijā pieņēma grozījumus likumā "Par valsts pensijām", ietverot arī apstrīdēto normu, kas paredz pārrēķināt Latvijas pensiju vai pārtraukt tās izmaksu, izslēdzot no apdrošināšanas stāža to periodus, par kuriem pensiju ir piešķīrusi cita valsts. Apstrīdētā norma spēkā stājās 2016. gada 18. jūlijā.

Pamatojoties uz apstrīdēto normu, VSAA attiecībā uz pieteikuma iesniedzējiem ir pieņēmusi lēmumus par vecuma pensijas izmaksas pārtraukšanu vai pensijas pārrēķināšanu, izslēdzot no apdrošināšanas stāža tos periodus, kas ir ņemti vērā piešķirot Krievijas Federācijas militārpersonu pensijas. Pieteikuma iesniedzēji ir izmantojuši visus vispārējos tiesību aizsardzības līdzekļus.

Apstrīdētās normas atbilstība Satversmes 109. pantam

Tiesības uz sociālo nodrošinājumu ir ietvertas Satversmes 109. pantā. Tas garantē ikvienam tiesības uz sociālo nodrošinājumu vecuma, darbnespējas, bezdarba un citos likumā noteiktajos gadījumos.

Minētā panta saturu Satversmes tiesa ir analizējusi vairākos spriedumos un norādījusi, ka sociālās tiesības ir ļoti nozīmīgas, taču vienlaikus īpašas un atšķirīgas cilvēktiesības, jo šo tiesību īstenošana ir atkarīga no katras valsts ekonomiskās situācijas un pieejamiem resursiem, t.i., tā ir tieši saistīta ar katras valsts iespējām. Tādēļ arī starptautiskajos cilvēktiesību dokumentos sociālās tiesības ir formulētas kā vispārīgi valsts pienākumi, atstājot dalībvalstīm plašas izvēles iespējas šo tiesību realizācijā. Turklāt valstij ir piešķirama plaša rīcības brīvība, veidojot savu sociālās drošības sistēmu.⁴ Lēmumi šajā jomā parasti vairāk atkarīgi nevis no juridiskiem, bet politiskiem apsvērumiem, kas savukārt atkarīgi no likumdevēja priekšstata par valsts sociālo

¹ Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2015. gada 18. jūnija sprieduma Nr. SKA-99/2015 10. un 11. punkts.

² Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2015. gada 18. jūnija sprieduma Nr. SKA-99/2015 2.7. punkts.

³ Valsts kontroles 2011. gada 17. oktobra revīzijas ziņojums Nr. 5.1-2-3-1/2011 "Paralēlā likumības revīzija par Latvijas Republikas un Krievijas Federācijas atbildīgo valsts institūciju darbību, nodrošinot saistību izpildi, kas izriet no Latvijas Republikas valdības un Krievijas Federācijas valdības vienošanās par Latvijas Republikas teritorijā dzīvojošo Krievijas Federācijas militāro pensionāru un viņu ģimenes locekļu sociālo aizsardzību". Pieejams: http://www.lrvk.gov.lv/uploads/reviziju-zinojumi/2011/5.1-2-3-1_2011/zin_soc_aizs_17okt2011.pdf [skatīts 11.05.2016.]

⁴ Satversmes tiesas 2011. gada 17. februāra spriedums lietā Nr. 2010-20-0106. Latvijas Vēstnesis, 22.02.2011., Nr.29.

pakalpojumu sniegšanas principiem, valsts ekonomiskās situācijas un sabiedrības vai kādas tās daļas īpašas nepieciešamības pēc valsts palīdzības vai atbalsta.⁵

No apstrīdētās normas teksta izriet, ka tā ir piemērojama gadījumos, kad personai ir piešķirta citas valsts pensija. Izskatāmajā lietā pieteikuma iesniedzēju tiesības uz sociālo nodrošinājumu tiek nodrošinātas ne tikai saskaņā ar Latvijas Republikas nacionālajiem tiesību aktiem – likumu “Par valsts pensijām”, bet arī saskaņā ar Krievijas Federācijas tiesību aktiem – 1993. gada 12. februāra likumu “Par pensiju nodrošināšanu personām, kuras bijušas karadienestā vai dienējušas iekšlietu iestādēs, un šo personu ģimenēm” un starp Latvijas Republiku un Krievijas Federāciju noslēgto Vienošanos.

Slēdzot divpusējus starptautiskos līgumus sociālās drošības jomā, valstis savstarpēji vienojas par katras līgumslēdzējas puses iedzīvotāju sociālo aizsardzību, konkretizējot katras puses tiesības un pienākumus, tādējādi konkrētas valsts iedzīvotāju sociālajai aizsardzībai tiek pielāgotas atšķirīgas divu valstu sociālās drošības sistēmas. Katras valsts sociālās drošības modelis ir samērots ar tās pilsoņu interesēm, tāpēc starpvalstu līgums ir viens no līdzekļiem, kā aizsargāt visu valsts iedzīvotāju sociālo drošību.⁶

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka ar Saeimas apstiprinātu starptautisku līgumu ir iespējams noregulēt pensiju aprēķināšanas un piešķiršanas jautājumu pēc iespējas labvēlīgi personai, kurai nav tiesību uz valsts sociālās apdrošināšanas pensiju saskaņā ar likumu “Par valsts pensijām”.⁷

Pieteikuma iesniedzēju gadījumā likumdevējs ir izvēlējies noslēgt Vienošanos, ar kuru Krievijas Federācija ir uzņēmusies atbildību par pensijas piešķiršanu un izmaksu tās militārajiem pensionāriem, turklāt tādā apmērā, lai šo personu tiesības uz sociālo nodrošinājumu vismaz minimālā apmērā tiktu nodrošinātas. Tādējādi var secināt, ka noslēgtā Vienošanās, ar kuru ir nodrošināta bijušo Krievijas Federācijas militārpersonu sociālā aizsardzība, ir politiskās izšķiršanās jautājums, un tas nav vērtējams no juridiskā viedokļa.

Tiesības uz sociālo nodrošinājumu vismaz minimālā apmērā ietilpst Satversmes 109.panta tvērumā, un šo tiesību mērķis ir cik vien tas iespējams, kalpot cilvēka cienīgas eksistences nodrošināšanai.⁸ Turklāt Satversmes tiesa ir atzinusi, ka tiesības uz sociālo nodrošinājumu tiek realizētas ne tikai sociālās apdrošināšanas sistēmas ietvaros, bet arī kā sociālās palīdzības pasākumi.⁹

Pieteikuma iesniedzēji ir norādījuši, ka, piemērojot apstrīdēto normu un izslēdzot no viņu apdrošināšanas stāža tos periodus, kas ir ņemti vērā, piešķirot Krievijas Federācijas militāro pensiju, viņu apdrošināšanas stāžs nav pietiekams, lai rastos tiesības uz Latvijas Republikas vecuma pensiju (izņemot pieteikuma iesniedzēju XX, kuram vecuma pensija ir pārrēķināta)¹⁰.

Ja personai nav tiesību uz likumā „Par valsts pensijām” paredzēto pensiju, personas tiesības uz sociālo nodrošinājumu tiek nodrošinātas saskaņā ar Valsts sociālo pabalstu likumu, kura 13. pantā ir noteikti kritēriji valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta saņemšanai. Saskaņā ar Valsts sociālo pabalstu likuma 13. panta otrajā un trešajā daļā noteikto personai, kura saņem citas valsts pensiju, kas nesasniedz valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmēru, piešķiramo valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu samazina par summu, kas atbilst citas valsts piešķirtās pensijas apmēram. Personai, kura saņem citas valsts pensiju, kas ir vienāda ar valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmēru vai to pārsniedz, valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu nepiešķir.

Turklāt, ja personas ienākumi nav pietiekami pamatvajadzību apmierināšanai, personai ir tiesības uz pašvaldības nodrošināto sociālo palīdzību atbilstoši Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā noteiktajam.

⁵ Satversmes tiesas 2006. gada 8. novembra spriedums lietā Nr. 2006-04-01. Latvijas Vēstnesis, 15.11.2006., Nr.183.

⁶ Satversmes tiesas 2001. gada 26. jūnija spriedums lietā Nr.2001-02-0106. Latvijas Vēstnesis, 27.06.2001., Nr.99.

⁷ Satversmes tiesas 2001. gada 26. jūnija spriedums lietā Nr.2001-02-0106. Latvijas Vēstnesis, 27.06.2001., Nr.99.

⁸ Satversmes tiesas 2001. gada 13. marta spriedums lietā Nr. 2000-08-0109. Latvijas Vēstnesis, 14.03.2001., Nr.41.

⁹ Satversmes tiesas 2001. gada 26. jūnija spriedums lietā Nr.2001-02-0106. Latvijas Vēstnesis, 27.06.2001., Nr.99.

¹⁰ Pieteikuma 2.2.1. – 2.2.10. punkts.

Pieteikuma iesniedzēji ir atzinuši, ka nav skartas viņu tiesības uz sociālo nodrošinājumu minimālā apmērā, jo viņi turpina saņemt Krievijas Federācijas militārās pensijas. Pieteikuma iesniedzēju materiālais stāvoklis no apstrīdētās normas ieviešanas ir pasliktinājies nenozīmīgi. Attiecīgi ir izslēgta arī cita veida sociālās palīdzības pieprasīšana no Latvijas Republikas.¹¹

Nemot vērā iepriekš minēto, tiesībsargs uzskata, ka apstrīdētā norma pati par sevi neierobežo Satversmes 109. pantā garantētās tiesības uz sociālo nodrošinājumu.

Apstrīdētās normas atbilstība Satversmes 105. pantam

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka tiesības uz pensijas izmaksu uzskatāmas par īpašumu Satversmes 105. panta izpratnē. Tomēr, vērtējot kādas tiesību normas atbilstību minētajam pantam, nepieciešams ņemt vērā to, vai lieta skar arī sociālo tiesību jomu. Ja lieta minēto jomu skar, tad vienlaikus ir atzīstams, ka pieteikuma iesniedzēja tiesības un tiesiskās intereses nevar tikt aizsargātas tādā pašā mērā, kā tas būtu gadījumā, ja ierobežotas būtu īpašuma tiesības to "klasiskajā" izpratnē¹².

Satversmes 109. pants sociālo tiesību jomā personai nodrošina lielāku tiesību aizsardzības apjomu nekā Satversmes 105. pants. Satversmes tiesas praksē ir nostiprināta atziņa, ka nav nepieciešams atsevišķi izvērtēt sociālo tiesību jomā izdotas tiesību normas atbilstību Satversmes 105. pantam, ja tā atbilst Satversmes 109. pantam¹³.

Tā kā iepriekšējā punktā tiesībsargs secinājis, ka apstrīdētā norma atbilst Satversmes 109. pantam, tiesībsarga ieskatā nav nepieciešams vērtēt tās atbilstību Satversmes 105. pantam.

Apstrīdētās normas atbilstība Satversmes 109. pantam kopsakarā ar 1. pantu

Pieteikuma iesniedzēji uzskata, ka apstrīdētā norma neatbilst Satversmes 109. pantam kopsakarā ar 1. pantu. Pieteikuma iesniedzēji uzskata, ka tiesības arī turpmāk saņemt Latvijas Republikas pensiju izriet no apstākļa, ka vecuma pensija viņiem ir piešķirta ar tiesisku administratīvo aktu. Pieteikuma iesniedzēji norāda, ka ir pagājis ilgs laiks (7 – 16 gadi) kopš pieteikuma iesniedzējiem ir piešķirta Latvijas Republikas pensija, tādējādi viņiem varēja rasties tiesiska paļāvība uz vecuma pensijas izmaksu, un tā esot īpaši aizsargājama.¹⁴

Satversmes 1. pants noteic, ka Latvija ir neatkarīga demokrātiska republika. No šajā pantā ietvertā demokrātiskās republikas jēdziena izriet valsts pienākums savā darbībā ievērot virkni tiesiskas valsts pamatprincipu, arī tiesiskās paļāvības principu.¹⁵

Tiesiskās paļāvības princips noteic, ka valsts iestādēm savā darbībā jābūt konsekventām attiecībā uz to izdotajiem normatīvajiem aktiem un jāievēro tiesiskā paļāvība, kas personām varētu rasties saskaņā ar konkrētu tiesību normu. Savukārt indivīds atbilstoši šim principam var paļauties uz likumīgi izdotas tiesību normas pastāvību un nemainīgumu. Viņš droši var plānot savu nākotni saistībā ar tiesībām, ko šī norma piešķirusi. Tiesiskās paļāvības principa darbībā nozīme ir arī tam, vai personas paļaušanās uz tiesību normu ir likumīga, pamatota un saprātīga, kā arī tam, vai tiesiskais regulējums pēc savas būtības ir pietiekami noteikts un nemainīgs, lai tam varētu uzticēties¹⁶. Turklāt jāņem vērā, ka šis princips var aizsargāt tikai tādas tiesības, kas personai jau reiz bijušas noteiktas¹⁷.

Tādējādi tiesībsarga ieskatā, ir nepieciešams noskaidrot, vai likumdevējs ir paredzējis pieteikuma iesniedzējiem tiesības par vienu un to pašu apdrošināšanas stāžu saņemt divu valstu pensijas.

¹¹ Pieteikuma 3.2. un 4.3.1.3. punkts.

¹² Satversmes tiesas 2007. gada 8. jūnija spriedums lietā Nr. 2007-01-01. Latvijas Vēstnesis, 14.06.2007., Nr.95.

¹³ Satversmes tiesas 2009. gada 21. decembra spriedums lietā Nr. 2009-43-01. Latvijas Vēstnesis, 22.12.2009., Nr.201.

¹⁴ Pieteikuma 4.4.3. un 4.4.6. punkts.

¹⁵ Satversmes tiesas 2009. gada 26. novembra spriedums lietā Nr. 2009-08-01. Latvijas Vēstnesis, 27.11.2009., Nr.187.

¹⁶ Satversmes tiesas 2002. gada 19. marta spriedums lietā Nr. 2001-12-01. Latvijas Vēstnesis, 20.03.2002., Nr.44.

¹⁷ Satversmes tiesas 2004. gada 25. oktobra spriedums lietā Nr. 2004-03-01. Latvijas Vēstnesis, 26.10.2004., Nr.169.

Kā jau minēts iepriekš, Vienošanās 9. pants noteic, ka personai var piešķirt Latvijas Republikas pensiju. Vienlaikus šis punkts Krievijas Federācijas kompetentajiem orgāniem uzliek pienākumu, apturēt Krievijas Federācijas piešķirtās pensijas izmaksu uz laiku, kamēr pensiju izmaksā Latvijas Republikas kompetentie orgāni.

Arī likuma "Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 1. punktā jau no 2002. gada 1. janvāra ir iekļauts princips, kas paredz apdrošināšanas stāžā neiekļaut periodus, kas ir ņemti vērā, piešķirot citas valsts pensiju, proti, apdrošināšanas stāžā ieskaita virsdienestu karavīriem un dienestu virsniekiem PSRS Bruņotajos spēkos, ja persona nesaņem citas valsts pensiju, kuras apmēra noteikšanā ir ņemts vērā šis dienesta periods. Savukārt no 2008. gada 1. jūlija likumā "Par valsts pensijām" ir iekļauts pārejas noteikumu 2.² punkts, kas paredz, ka, nosakot tiesības uz valsts pensiju, saskaņā ar šo likumu neņem vērā līdz 1990. gada 31. decembrim uzkrātos apdrošināšanas periodus, ja tie ņemti vērā, piešķirot citas valsts pensiju.

Tātad tiesību normas arī pirms apstrīdētās normas spēkā stāšanās neparedzēja pieteikuma iesniedzējiem tiesības par vienu un to pašu apdrošināšanas periodu saņemt divu valstu pensijas, lai gan faktiski bija izveidojusies situācija, kad persona vienlaikus saņēma divu valstu pensijas.

Tiesībsargs piekrīt Saeimas paustajam viedoklim, ja šādas tiesības nekad nav bijušas ietvertas Latvijas vecuma pensiju piešķiršanu un izmaksu reglamentējošos starptautiskajos līgumos un normatīvajos aktos, pieteikuma iesniedzējiem nevarēja izveidoties tiesiskā paļāvība uz to, ka likums šādas tiesības piešķir.¹⁸ Šādu viedokli ir paudusi arī Augstākā tiesa¹⁹.

Tiesībsarga ieskatā pieteikuma iesniedzējiem nevarēja izveidoties tiesiskā paļāvība, ka par vienu un to pašu apdrošināšanas stāžu pieteikuma iesniedzēji varēs saņemt divu valstu pensijas neierobežotu laika periodu, arī neskatoties uz to, ka tiesības uz Latvijas Republikas pensiju pieteikuma iesniedzējiem bija noteiktas ar tiesisku administratīvo aktu. Ja tiesību normas neparedz personai kādas tiesības, tad nav pamata atsaukties uz tiesiskās paļāvības principu.

Tas apstāklis, ka ilgu laiku nav pildītas saistības, kuras paredzētas Vienošanās 9. punktā, nevar radīt personai paļāvību, ka šāda situācija saglabāsies arī turpmāk.

Ņemot vērā iepriekš minēto, tiesībsargs uzskata, ka apstrīdētā norma neierobežo pieteicējiem Satversmes 109. pantā kopsakarā ar 1. pantu garantētās tiesības.

Apstrīdētās normas atbilstība Satversmes 109. pantam kopsakarā ar 91. panta pirmo teikumu

Pieteikuma iesniedzēji uzskata, ka apstrīdētā norma neatbilst Satversmes 109. pantam kopsakarā ar 91. panta pirmajā teikumā ietverto vienlīdzības principu. Pieteikuma iesniedzēji ir atzinuši, ka personas, kas kopā ar Latvijas Republikas vecuma pensiju saņem vienlaikus arī ārvalsts izdienas pensiju, atrodas privileģētā stāvoklī, salīdzinot ar pārējiem pensionāriem, taču uzskata, ka šāda atšķirīga attieksme ir attaisnojama.²⁰ Pieteikuma iesniedzēju ieskatā Latvijas Republikas pensijas samazināšana tikai pamatojoties uz faktu, ka viņiem ir papildu iztikas avots, nostāda viņus nevienlīdzīgā situācijā, salīdzinājumā ar tiem pensionāriem, kuri gūst ienākumus no kapitāla, īpašuma nomas vai izīrēšanas, vai nodarbinātības²¹. Tāpat pieteikuma iesniedzēji esot nostādīti nelabvēlīgākā situācijā attiecībā pret tām personām, kurām piemērojamas Latvijas Republikas un Krievijas Federācijas līguma par sadarbību sociālās drošības jomā (turpmāk – Līgums) normas, proti, Līguma 26. pantā iekļautais nosacījums, ka pirms līguma spēkā stāšanās piešķirtās pensijas pārskatāmas tikai uz personas iesnieguma pamata.²²

Vienlīdzības princips ir nostiprināts Satversmes 91. panta pirmajā teikumā, kas garantē visu personu vienlīdzību likuma un tiesas priekšā. Satversmes tiesa, interpretējot Satversmes 91. pantu, ir atzinusi, ka vienlīdzības princips liedz valsts institūcijām izdot tādas normas, kas bez saprātīga pamata pieļauj atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas vienādos un pēc

¹⁸ Saeimas atbildes raksts, 7.lpp.

¹⁹ Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2015. gada 18. jūnija sprieduma Nr. SKA-99/2015 15. punkts.

²⁰ Pieteikuma 4.5.2. punkts.

²¹ Pieteikuma 4.5.4. punkts.

²² Pieteikuma 4.5.5. punkts.

noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos. Vienlīdzības princips pieļauj un pat prasa atšķirīgu attieksmi pret personām, kas atrodas atšķirīgos apstākļos, kā arī pieļauj atšķirīgu attieksmi pret personām, kas atrodas vienādos apstākļos, ja tam ir objektīvs un saprātīgs pamats²³. Atšķirīgai attieksmei nav objektīva un saprātīga pamata, ja tai nav legītīma mērķa vai ja nav samērīgas attiecības starp izraudzītajiem līdzekļiem un nospraustajiem mērķiem²⁴.

Lai izvērtētu, vai apstrīdētā norma atbilst Satversmes 91.panta pirmajā teikumā ietvertajam vienlīdzības principam, nepieciešams noskaidrot:

- 1) vai un kuras personas (personu grupas) atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos;
- 2) vai apstrīdētā norma paredz vienādu vai atšķirīgu attieksmi pret šīm personām;
- 3) vai šādai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats, proti, vai tai ir legītīms mērķis un vai ir ievērots samērīguma princips (samērīguma tests).²⁵

Pieteikuma iesniedzēji ir norādījuši uz divām personu grupām, salīdzinājumā ar kurām viņi atrodas nelabvēlīgākā situācijā, proti, pensionāri, kuri gūst ienākumus no sava īpašuma vai privāttiesiskiem darījumiem, un pensionāri, attiecībā uz kuriem tiek piemērotas Līguma normas.

Tiesībsarga ieskatā abos gadījumos norādītās personu grupas neatrodas vienādos salīdzināmos apstākļos. Kā norādīja paši pieteikuma iesniedzēji, viņi atrodas privilģētākā situācijā salīdzinājumā ar pārējiem pensionāriem. Viņu tiesības uz sociālo nodrošinājumu ir noregulētas ar Vienošanas, kas tika noslēgta Latvijas Republikas un Krievijas Federācijas sarunu rezultātā. Tā bija abu valstu politiskā griba īpaši noregulēt Latvijas Republikas teritorijā dzīvojošo Krievijas Federācijas militāro pensionāru sociālo aizsardzību.

Turklāt Līguma, kas tika parakstīts 2007. gada 18. decembrī un spēkā stājās 2011. gada 19. janvārī, 3. panta trešā daļa īpaši noteic, ka Līgums neattiecas uz Līgumslēdzēju Pušu bruņoto spēku un citu saskaņā ar Līgumslēdzēju Pušu tiesību aktiem izveidoto militāro formējumu militārpersonām, iekšlietu sistēmās komandējošā un ierindas sastāva personām, viņu ģimenes locekļiem, kā arī:

Latvijas Republikā – uz personām, kuru pensiju nodrošinājums nav īstenots valsts sociālās apdrošināšanas sistēmas ietvaros;

Krievijas Federācijā – uz personām, kuras pensiju nodrošināšanas jomā ir pielģdzinātas minētajām militārpersonām.

Tātad Vienošanas un Lģgums regulē divu atšķirģgu personu grupu tiesģbas uz sociālo aizsardģbu, turklāt Vienošanās un Lģgumā ietvertie sociālās aizsardģbas principi ir atšķirģgi. Tādģjādi tiesģbsarga ieskatā pieteikuma iesniedzģji un personas, kurām ir piemģrojams Lģgums, neatrodas vienģdos salģdzinģmos apstģkģos.

Tiesģbsargs pievienojas Saeimas²⁶ un Augstģkģs tiesas²⁷ paustajam viedokģim, ka pieteikuma iesniedzģji neatrodas vienģdos salģdzinģmos apstģkģos ar personām, kuras gģst papildu ienģkumus no sava īpašuma vai privģttiesiskiem darģjumiem. Pensģjas nav pielģdzinģma citiem privģttiesiskiem peģņas gģšanas avotiem.

Turklāt Latvģjas Republikas pensģjas izmaksas pģrtraukģšanas vai tģs apmģra samazģnģšanas iemesģs pieteikuma iesniedzģjiem nav fakts, ka viņiem ir papildu izģtikas avots – Krievģjas Federģcijas pensģja. Kģ jau iepriekģ minģts, pieteikuma iesniedzģjiem pensģjas izmaksas pģrtraukta tģpģc, ka no viņu apdroģinģšanas stģģa tģka izslģgti tie periodi, kas bija ņemti vģrģ, pieģģkirot Krievģjas Federģcijas militģrģpersonas pensģju.

Ņemot vģrģ iepriekģ minģto, tiesģbsargs uzskata, ka apstrģdģtģ norma neparedz atģģkirģgu attieksmi pret personģm vai personu grupģm, kas atrodas vienģdos un salģdzinģmos apstģkģos,

²³ Satversmes tiesas 2010. gada 2. februģra spriedums lietģ Nr. 2009-46-01. Latvģjas Vģstnesģs, 04.02.2010., Nr.20.

²⁴ Satversmes tiesas 2002. gada 23. decembra spriedums lietģ Nr. 2002-15-01. Latvģjas Vģstnesģs, 24.12.2002., Nr.188.

²⁵ Satversmes tiesas 2010. gada 2. februģra spriedums lietģ Nr. 2009-46-01. Latvģjas Vģstnesģs, 04.02.2010., Nr.20.

²⁶ Saeimas atģbildes raksta 11.lpp.

²⁷ Augstģkģs tiesas Administrģtģvo lietu departamenta 2015. gada 18. jģnģja sprieduma Nr. SKA-99/2015 15. punkts.

līdz ar to tā neierobežo pieteikuma iesniedzējiem Satversmes 91.panta pirmajā teikumā garantētās tiesības.

Ņemot vērā visu iepriekš minēto, tiesībsargs uzskata, ka likuma „Par valsts pensijām” pārejas noteikumu 42.¹ punkts atbilst Latvijas Republikas Satversmes 1., 91., 105. un 109. pantam.

Ar cieņu,
tiesībsargs

J.Jansons

Gailīte 67201423
Gita.Gailite@tiesibsargs.lv